

Приложение № 1 към

Национална карта на висшето образование в Република България

Методика

за изготвяне и актуализиране на информацията за състоянието на профилната и териториалната структура на висшето образование, съдържаща се в Националната карта на висшето образование в Република България

Съдържание

Списък със съкращения	4
Дефиниции	5
Професионални направления по области на висшето образование	6
1. Въведение	8
2. Обхват на представяната информация относно актуалната профилна и териториална структура на висшето образование по ПН, СРП и РП.....	8
3. Процедури за изготвяне и актуализиране на информацията относно очакваната промяна в профилната и териториалната структура на висшето образование през следващия петгодишен период.....	9
a. Метод за изчисляване на очакван брой действащи студенти след пет години.	10
i. Изчисление на очакван брой действащи студенти по ПН.....	10
ii. Изчисление на очакван брой действащи студенти български граждани по ПН.....	10
iii. Промяна на броя на действащите студенти по ПН.....	11
iv. Изчисление на очакван брой студенти в ОКС бакалавър по ПН.....	11
v. Изчисление на очакван брой студенти в ОКС магистър (след висше образование)	12
vi. Изчисление на очакван брой студенти в ОКС магистър (след средно образование)	13
vii. Изчисление на очакван брой студенти в ОКС професионален бакалавър.....	14
b. Метод за изчисление на очакван брой завършили ВУ в България български граждани през следващите пет години.	14
i. Изчисление на очаквана промяна в броя новоприети студенти български граждани	15
ii. Изчисление на очакван брой новоприети студенти български граждани в ОКС професионален бакалавър	16
iii. Изчисление на очакван брой новоприети студенти български граждани в ОКС бакалавър и магистър.....	16
iv. Очакван брой новоприети студенти български граждани в ОКС магистър след висше образование	16
v. Очакван брой завършили ВУ в България български граждани през базовата година Y	17
vi. Очакван брой завършили ВУ в България български граждани през базовата година Y за ПН с ОКС магистър след средно образование	17
c. Метод за изчисляване на индикаторите по региони за планиране	18
i. Очакван брой действащи студенти след пет години по региони за планиране	18

ii.	Очакван брой действащи студенти български граждани след пет години по региони	18
iii.	Очакван брой завършили ВУ в България български граждани през следващите пет години по региони за планиране	19
4.	Методика за определяне на групи професионални направления и специалности от регулираните професии на национално ниво според степента на съответствието на актуалната профилна и териториална структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда	20
4.1.	Групи индикатори за определяне на степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и на степента на реализация на завършилите по ПН и СРП на национално ниво	20
4.2.	Пресмятане на стандартизирани стойности на индикаторите	22
4.3.	Пресмятане на претеглени средни на двете групи индикатори	23
4.4.	Разделяне на ПН и СРП в групи според получените претеглени средни стойности за реализация на завършилите и търсене на ВО от кандидат-студентите	24
5.	Методика за определяне на групи акредитирани висши училища по професионални направления и специалности от регулираните професии според степента на съответствие на актуалната профилна и териториална структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда	24
5.1.	Определяне на две групи индикатори	24
5.2.	Пресмятане на стандартизирани стойности и средни претеглени стойности	26
5.3.	Разделяне на ВУ по ПН и СРП според получените претеглени средни стойности за реализация на завършилите и търсене на ВО от кандидат-студентите	27
6.	Методика за определяне на типове региони за планиране според регионалните потребности за развитие на ВО	27
7.	Ограничения и изключения	28

Списък със съкращения

ВМС - Военноморските сили

ВО – Висше образование

ВУ – Висше училище

ДС – Действащи студенти

ЗВО – Закон за висшето образование

МОН – Министерство на образованието и науката

МС – Министерски съвет

НАОА – Национална агенция за оценяване и акредитация

НАЦИД – Национален център за информация и документация

НКВОРБ – Национална карта на висшето образование в Република България

НОИ – Национален осигурителен институт

ОКС – Образователно-квалификационна степен

ПМС – Постановление на Министерския съвет

ПМС 64/2016 - Постановление № 64 на Министерския съвет от 25.03.2016 г. за условията и реда за утвърждаване на броя на приеманите за обучение студенти и докторанти в държавните висши училища и за приемане на Списък на приоритетните професионални направления и на Списък на защитените специалности

ПМС 328/2015 - Постановление № 328 на Министерския съвет от 30.11.2015 г. за определяне на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда

ПМС 103/1993 - Постановление № 103 на Министерския съвет от 31.05.1993 г. за осъществяване на образователна дейност сред българите в чужбина

ПМС 228/1997 - Постановление № 228 на Министерския съвет от 20.05.1997 г. за приемане на граждани на Република Македония за студенти в държавните висши училища на Република България.

ПН – Професионално направление

РБ – Република България

РП – Регион за планиране (статистически район от ниво 2)

СРВОРБ – Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2021-2030 г.

СЗРП - Северозападен район за планиране

СИРП - Североизточен район за планиране

СРП – Специалност от регулираните професии

СЦРП - Северен централен район за планиране

ЮЗРП - Югозападен район за планиране

ЮИРП – Югоизточен район за планиране

ЮЦРП - Южен централен район за планиране

Дефиниции

Брой висши училища - Брой на акредитираните в България висши училища (с включени филиали, където е приложимо).

Действащи студенти - Всички действащи студенти, включително презаписаните студенти, студентите, възстановили студентски си права, студентите по студентска мобилност, както и дипломантите в срок, без дипломантите, отчислени с право на защита по данни от АдминУни.

Брой докторанти - Брой докторанти, обучаващи се във ВУ в страната. Докторантите, които се обучават в институции, различни от ВУ (например БАН, Селскостопанска академия, болници и т.н) не са включени..

Определен от НАОА капацитет за обучение на студенти във ВУ - Определен от НАОА максимален брой студенти, които могат да се обучават в акредитирани ВУ по акредитираните в тях ПН и СРП

Завършили - под „завършили“ се разбира лица български граждани, които в предходната учебна година са били действащи студенти от ОКС „професионален бакалавър“ и „бакалавър“ в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата и не са продължили обучението си във висше училище през следващата година и/или са били действащи студенти български граждани от ОКС „магистър“ в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата.

Преподаватели - преподаватели на трудов договор във ВУ, включително и тези, наети по трудов договор за допълнителен труд или за определен срок.

Ексклузивни преподаватели - под „ексклузивни преподаватели“ се разбира преподаватели на трудов договор само в едно ВУ и нямащи друг договор в друго ВУ в България.

Професионални направления по области на висшето образование

Шифър	Област на висше образование	КОД	Професионално направление
1.	Педагогически науки	101	Теория и управление на образованието
		102	Педагогика
		103	Педагогика на обучението по
2.	Хуманитарни науки	201	Филология
		202	История и археология
		203	Философия
		204	Религия и теология
3.	Социални, стопански и правни науки	301	Социология, антропология и науки за културата
		302	Психология
		303	Политически науки
		304	Социални дейности
		305	Обществени комуникации и информационни науки
		306	Право
		307	Администрация и управление
		308	Икономика
		309	Туризм
4.	Природни науки, математика и информатика	401	Физически науки
		402	Химически науки
		403	Биологически науки
		404	Науки за земята
		405	Математика
		406	Информатика и компютърни науки
5.	Технически науки	501	Машинно инженерство
		502	Електротехника, електроника и автоматика
		503	Комуникационна и компютърна техника
		504	Енергетика
		505	Транспорт, корабоплаване и авиация
		506	Материали и материалознание
		507	Архитектура, строителство и геодезия
		508	Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми
		509	Металургия
		510	Химични технологии
		511	Биотехнологии
		512	Хранителни технологии
		513	Общо инженерство
6.	Аграрни науки и ветеринарна медицина	601	Растениевъдство
		602	Растителна защита

Шифър	Област на висше образование	КОД	Професионално направление
		603	Животновъдство
		604	Ветеринарна медицина
		605	Горско стопанство
7.	Здравеопазване и спорт	701	Медицина
		702	Стоматология
		703	Фармация
		704	Обществено здраве
		705	Здравни грижи
		706	Спорт
8.	Изкуства	801	Теория на изкуствата
		802	Изобразително изкуство
		803	Музикално и танцово изкуство
		804	Театрално и филмово изкуство
9.	Сигурност и отбрана	901	Национална сигурност
		902	Военно дело

1. Въведение

Настоящата методика представлява приложение № 1 към Националната карта на висшето образование в Република България (НКВОРБ) и описва обхвата и процедурите за изготвяне и актуализиране информацията, съдържаща се в приложение № 2 към НКВОРБ „Състояние на профилната и териториалната структура на висшето образование в Република България“.

Приложение 2 към Националната карта на висшето образование в Република България се състои от следните раздели:

- **Раздел 1.** Актуална профилна и териториална структура на висшето образование по професионални направления, специалности от регулираните професии и региони за планиране.
- **Раздел 2.** Очаквана промяна в профилната и териториалната структура на висшето образование през следващия петгодишен период.
- **Раздел 3.** Определяне на групи професионални направления и специалности от регулираните професии на национално ниво според степента на съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.
- **Раздел 4.** Определяне на групи акредитирани висши училища по професионални направления и специалности от регулираните професии според степента на съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда .
- **Раздел 5.** Определяне на типове региони за планиране според регионалните потребности за развитие на висшето образование.
- **Раздел 6.** Ограничения и изключения при обработването и актуализирането на информацията в изданието на Приложение 2 към НКВОРБ за съответната година.

2. Обхват на представяната информация относно актуалната профилна и териториална структура на висшето образование по ПН, СРП и РП

В Раздел 1 на Приложение 2 към НКВОРБ се представят актуални данни за съществуващата профилна и териториална структура на висшето образование в Република България по професионални направления (ПН) и специалности от регулираните професии (СРП), както и по региони за планиране¹ (РП), както следва:

- 2.1. Брой висши училища по ПН/СРП и по РП
- 2.2. Брой действащи студенти по ПН/СРП и дял на действащите студенти по РП (като % от действащите студенти на национално ниво)
- 2.3. Брой действащи студенти по ПН/СРП и дял на действащите студенти по РП (като % от действащите студенти в региона)
- 2.4. Брой действащи студенти по ПН/СРП, РП и ОКС
- 2.5. Брой действащи студенти по ПН/СРП, РП и пол

¹ Статистически район от ниво 2 (NUTS-2)

- 2.6. Брой действащи студенти български граждани по ПН/СРП и РП
- 2.7. Брой действащи студенти български граждани, завършили средно училище извън България по ПН/СРП и РП
- 2.8. Брой действащи студенти чужди граждани по ПН/СРП и РП
- 2.9. Брой действащи студенти, записани в първи курс на обучение за актуалната учебна година по ПН/СРП и РП
- 2.10. Брой и дял на действащите студенти български граждани според РП на средното училище, което са завършили по ПН/СРП
- 2.11. Определен от НАОА капацитет по ПН/СРП и по РП според седалището на ВУ²
- 2.12. Брой новоприети студенти държавна поръчка и утвърден брой на приеманите за обучение студенти държавна поръчка в държавните ВУ съгласно ПМС 64 от 25 март 2016 г. за актуалната учебна година.
- 2.13. Брой докторанти³ по ПН и РП
- 2.14. Брой преподаватели във ВУ на трудов договор по ПН и по РП⁴
- 2.15. Брой ексклузивни преподаватели по ПН и по РП⁵
- 2.16. Завършили през предходния петгодишен период⁶ ВУ в България български граждани по ПН/СРП и РП на висшето училище, което са завършили
- 2.17. Разпределение на завършилите през предходния петгодишен период ВУ в България социално осигурени български граждани според РП на работното им място

3. Процедури за изготвяне и актуализиране на информацията относно очакваната промяна в профилната и териториалната структура на висшето образование през следващия петгодишен период

Определя се базова година Y – годината, за която има най-актуални налични данни за брой на действащите студенти по ОКС, както и данни за завършилите студенти⁷.

---

² Определен от НАОА максимален брой студенти, които могат да се обучават в акредитирани ВУ по акредитираните в тях ПН и СРП. Капацитетът по РП се определя в зависимост от седалището на ВУ и независимо от наличието на филиали или териториално изнесени звена в други РП.

³ Брой докторанти, обучаващи се във ВУ в страната. Докторантите, които се обучават в институции, различни от ВУ (например БАН, Селскостопанска академия и др.) не са взети предвид. Данните са от НАЦИД.

⁴ Преподаватели на трудов договор във ВУ, включително и тези, наети по трудов договор за допълнителен труд или за определен срок.

⁵ Под „ексклузивни преподаватели“ се разбира преподаватели на трудов договор само в едно ВУ и нямащи друг договор в друго ВУ в България.

⁶ За изданието на НКВОРБ през 2022 г. под „предходен петгодишен период“ се разбира периодът 2017-2021 г.

⁷ За изданието на НКВОРБ през 2022 година, за базова година е избрана учебната 2021/2022 г., а очакваният брой студенти се пресмята за учебната 2026/2027 г.

а. Метод за изчисляване на очакван брой действащи студенти след пет години.

і. Изчисление на очакван брой действащи студенти по ПН

Очакваният брой действащи студенти във всяко професионално направление през учебната година $Y+5$ се изчислява като сума от очаквания брой на действащите студенти през учебната година $Y+5$ в различните ОКС – бакалавър, магистър, магистър след средно образование и професионален бакалавър.

$$S_{Y+5}^P = S_{BY+5}^P + S_{MY+5}^P + S_{MSY+5}^P + S_{PBY+5}^P$$

където:

p – професионално направление

Y – Определената базова година

S_{Y+5}^P - очакван брой действащи студенти през учебната година $Y+5$ в професионално направление p

S_{BY+5}^P – очакван брой действащи студенти в ОКС бакалавър през учебната година $Y+5$ в професионално направление p

S_{MY+5}^P – очакван брой действащи студенти в ОКС магистър през учебната година $Y+5$ в професионално направление p

S_{MSY+5}^P – очакван брой действащи студенти в ОКС магистър (след средно образование) през учебната година $Y+5$. в професионално направление p

S_{PBY+5}^P – очакван брой действащи студенти в ОКС професионален бакалавър през учебната година $Y+5$ в професионално направление p

іі. Изчисление на очакван брой действащи студенти български граждани по ПН

Очакваният брой действащи студенти български граждани във всяко професионално направление през учебна година $Y+5$ се изчислява като произведение от очаквания брой действащи студенти през учебната година $Y+5$ в съответното направление и дела на действащите студенти български граждани спрямо общия брой действащи студенти през учебната година Y в професионално направление p .

$$SBG_{Y+5}^P = S_{Y+5}^P * BG_Y^P$$

където:

SBG_{Y+5}^p - очакван брой действащи студенти български граждани през учебната година Y+5 в професионално направление p

S_{Y+5}^p - очакван брой действащи студенти през учебната година Y+5. в професионално направление p

BG_Y^p - дял действащи студенти български граждани спрямо общия брой действащи студенти през учебната година Y в професионално направление p

iii. Промяна на броя на действащите студенти по ПН

$$PP = S_{Y+5}^p - S_Y^p$$

$$PP\% = (S_{Y+5}^p / S_Y^p - 1) * 100$$

където:

PP - промяна в броя действащи студенти за периода Y - Y+5. (т.е. петгодишния период между базовата година Y и крайната година Y+5) в професионално направление p

$PP\%$ - промяна в процент на действащи студенти за периода Y - Y+5. (т.е. петгодишния период между базовата година Y и крайната година Y+5) в професионално направление p

S_{Y+5}^p - очакван брой действащи студенти през учебната година Y+5 в професионално направление p

S_Y^p - брой действащи студенти през учебната година Y в професионално направление p

iv. Изчисление на очакван брой студенти в ОКС бакалавър по ПН

Очакваният брой действащи студенти в ОКС бакалавър във всяко професионално направление през учебната година Y+5 се изчислява като произведение от брой действащи студенти в ОКС бакалавър през учебната година Y в съответното направление и средното изменение в броя първокурсници в ОКС бакалавър в професионалното направление за последните n години (n е продължителност на обучението).

$$S_{BY+5}^p = S_{BY}^p * C_{NB}^p$$

където:

S_{BY}^p - брой действащи студенти в ОКС бакалавър през учебната година Y в професионално направление p

C_{NB}^p - средна промяна в броя първокурсници в ОКС бакалавър в професионално направление p за последните n години (n е продължителност на обучението)

$$C_{NB}^p = \frac{1}{n} * \sum_{i=1}^n \frac{NB_Y^p}{NB_{Y+1-i}^p}$$

където:

n - преобладаваща продължителност на обучението в съответното ПН р в ОКС бакалавър

NB_Y^p – студенти първи курс в ОКС бакалавър съответното ПН р през учебната година Y .

NB_{Y+1-i}^p – студенти първи курс в ОКС бакалавър в съответното ПН р през съответната учебна година получена като разлика $(Y+1-i)$, където i варира от 1 до n (т.е. при 4-годишна продължителност на обучение в знаменател са учебните години $Y, Y-1, Y-2$ и $Y-3$)

v. Изчисление на очакван брой студенти в ОКС магистър (след висше образование)

$$S_{MY+5}^p = S_{MY}^p * C_{NM}^p$$

където:

S_{MY}^p – брой действащи студенти в ОКС магистър през учебната година Y в професионално направление p

C_{NM}^p – средна промяна в броя студенти първи курс в ОКС магистър в професионално направление p за последните n години (n е продължителност на обучението)

$$C_{NM}^p = \frac{1}{n} * \sum_{i=1}^n \frac{NM_Y^p}{NM_{Y+1-i}^p}$$

където:

n - преобладаваща продължителност на обучението в съответното ПН р в ОКС магистър (след висше образование)

NM_Y^p – студенти първи курс в ОКС магистър съответното ПН р през учебната година Y .

NMS_{Y+1-i}^p - студенти първи курс в ОКС магистър в съответното ПН р през съответната учебна година, получена като разлика (Y+1-i), където i варира от 1 до n (т.е. при 2-годишна продължителност на обучение в знаменател са учебните години Y и Y-1)

vi. Изчисление на очакван брой студенти в ОКС магистър (след средно образование)

$$S_{MSY+5}^p = S_{MSY}^p * C_{NMS}^p$$

където:

S_{MSY}^p – брой действащи студенти в ОКС магистър през учебната година Y в професионално направление p

C_{NMS}^p – средна промяна в броя студенти първи курс в ОКС магистър (след средно образование) в професионално направление p за последните n години (n е продължителност на обучението)

$$C_{NMS}^p = \frac{1}{n} * \sum_{i=1}^n \frac{NMS_Y^p}{NMS_{Y+1-i}^p}$$

където:

n - преобладаваща продължителност на обучението в съответното ПН р в ОКС магистър (след средно образование)

NMS_Y^p – студенти първи курс в ОКС магистър (след средно образование) съответното ПН р през учебната година Y.

NMS_{21-i}^p - студенти първи курс в ОКС магистър (след средно образование) в съответното ПН р през съответната учебна година получена като разлика (Y+1-i), където i варира от 1 до n (т.е. при 6-годишна продължителност на обучение в знаменател са учебните години Y, Y-1, Y-2, Y-3, Y-4 и Y-5)

Забележка: в няколко редки случая на професионални направления, при които има едновременно магистри както след висше, така и след средно образование, прогнозите за действащите студенти магистри съответно след висше и средно образование се претеглят с дела на новоприетите студенти магистри съответно след висше и след средно образование.

vii. Изчисление на очакван брой студенти в ОКС професионален бакалавър

$$S_{PBV+5}^p = S_{PBV}^p * C_{NPB}^p$$

където:

S_{PBV}^p – брой действащи студенти в ОКС професионален бакалавър през учебната година Y в професионално направление p

C_{NPB}^p – средна промяна в броя студенти първи курс в ОКС професионален бакалавър в професионално направление p за последните n години (n е продължителност на обучението)

$$C_{NPB}^p = \frac{1}{n} * \sum_{i=1}^n \frac{NPB_Y^p}{NPB_{Y+1-i}^p}$$

където:

n - преобладаваща продължителност на обучението в съответното ПН p в ОКС професионален бакалавър

NPB_Y^p – студенти първи курс в ОКС професионален бакалавър съответното ПН p през учебната година Y.

NPB_{Y+1-i}^p - студенти първи курс в ОКС професионален бакалавър в съответното ПН p през съответната учебна година получена като разлика (Y+1-i), където i варира от 1 до n (т.е. при 3-годишна продължителност на обучение в знаменател са учебните години Y, Y-1 и Y-2)

b. Метод за изчисление на очакван брой завършили ВУ в България български граждани през следващите пет години.

Очакваният брой завършили ВУ в България български граждани през следващите пет години в съответното професионално направление се изчислява като произведение от брой завършили ВУ в България български граждани в предходните пет години спрямо дадена базова година Y и очакваната промяна в броя студенти първокурсници български граждани.

$$Z_{PR}^p = Z_B^p * C_N^p$$

където:

PR – следващите пет години, т.е. периодът, който започва в годината Y+1 и завършва в годината Y+5;

V – предходните пет години, т.е. периодът, който започва в годината $Y-4$ и завършва в годината Y ;

Z_{PR}^p - очакван брой завършили ВУ в България български граждани през следващите пет години;

Z_B^p - брой завършили ВУ в България български граждани през предходните пет години.

C_N^p – очаквана промяна в броя студенти първи курс български граждани

і. Изчисление на очаквана промяна в броя новоприети студенти български граждани

$$C_N^p = \frac{(NB_{PR}^p + NM_{PR}^p + NPV_{PR}^p) * BG_Y^p}{(NB_B^p + NM_B^p + NPV_B^p) * BG_{Y-4}^p}$$

където:

NB_{PR}^p – брой студенти първи курс в ОКС бакалавър и магистър след средно образование в професионално направление p , които се очаква да завършат през следващите пет години;

NM_{PR}^p – брой студенти първи курс в ОКС магистър след висше образование в професионално направление p , които се очаква да завършат през следващите пет години;

NPV_{PR}^p – брой студенти първи курс в ОКС професионален бакалавър в професионално направление p , които се очаква да завършат през следващите пет години;

BG_Y^p - дял действащи студенти български граждани спрямо общия брой действащи студенти през учебната година Y в професионално направление p

NB_B^p – брой студенти първи курс в ОКС бакалавър и магистър след средно образование в професионално направление p , чийто срок на обучение е приключил през предходните пет години.

NM_B^p – брой студенти първи курс в ОКС магистър след висше образование в професионално направление p , чийто срок на обучение е приключил през предходните пет години.

NPV_B^p – брой студенти първи курс в ОКС професионален бакалавър в професионално направление p , чийто срок на обучение е приключил през предходните пет години.

BG_{Y-4}^p - дял действащи студенти български граждани спрямо общия брой действащи студенти през учебната година $Y-4$ в професионално направление p .

ii. Изчисление на очакван брой новоприети студенти български граждани в ОКС професионален бакалавър

$$NPB_{PR}^p = NPB_{Y-1}^p + 4 * NPB_Y^p$$

където:

NPB_{Y-1}^p – брой студенти първи курс в ОКС професионален бакалавър в съответното ПН р през учебната година Y-1;

NPB_Y^p – брой студенти първи курс в ОКС професионален бакалавър в съответното ПН р през учебната година Y (по допускане, че приемът от учебната година Y се запазва и през следващите години).

iii. Изчисление на очакван брой новоприети студенти български граждани в ОКС бакалавър и магистър

$$NB_{PR}^p = NB_{Y-2}^p + NB_{Y-1}^p + 3 * NB_Y^p$$

където:

NB_{Y-2}^p – студенти първи курс в ОКС бакалавър и магистър след средно образование в съответното ПН р през учебната година Y-2;

NB_{Y-1}^p – студенти първи курс в ОКС бакалавър и магистър след средно образование в съответното ПН р през учебната през учебната година Y-1;

NB_Y^p – студенти първи курс в ОКС бакалавър и магистър след средно образование в съответното ПН р през учебната година Y (при допускане, че приемът от учебната година Y се запазва и през следващите години).

iv. Очакван брой новоприети студенти български граждани в ОКС магистър след висше образование

$$NM_{PR}^p = 5 * NM_Y^p$$

където:

NM_Y^p – студенти първи курс в ОКС магистър след висше образование в съответното ПН р през учебната година Y (при допускане, че приемът от учебната година Y се запазва и през следващите години).

v. Очакван брой завършили ВУ в България български граждани през базовата година Y

$$Z_Y^p = Z_{Y-2}^p * \frac{N_{Y-3}^p}{N_{Y-5}^p}$$

където:

Z_Y^p - очакван брой завършили ВУ в България български граждани през учебната година Y по професионално направление р

Z_{Y-2}^p - брой завършили ВУ в България български граждани през учебната година Y-2 по професионално направление р

N_{Y-3}^p - брой студенти първи курс (бакалавър и магистър общо) през учебната година Y-3 по професионално направление р

N_{Y-5}^p - брой студенти първокурсници (бакалавър и магистър общо) през учебната година Y-5 по професионално направление р

vi. Очакван брой завършили ВУ в България български граждани през базовата година Y за ПН с ОКС магистър след средно образование

$$Z_Y^{pm} = Z_{Y-2}^p * \frac{V_{Y-4}^p}{V_{Y-6}^p}$$

където:

Z_Y^{pm} - очакван брой завършили ВУ в България български граждани през учебната година Y по професионално направление р за направления с магистратура след средно образование;

V_{Y-4}^p - брой студенти второкурсници през учебната година Y-4 по професионално направление р;

V_{Y-6}^p - брой студенти второкурсници през учебната година Y-6 по професионално направление р.

с. Метод за изчисляване на индикаторите по региони за планиране

і. Очакван брой действащи студенти след пет години по региони за планиране

$$S_{r,Y+5}^P = S_{Y+5}^P * R_{r,Y}^P$$

където:

p – професионално направление;

r – регион за планиране;

$S_{r,Y+5}^P$ - очакван брой действащи студенти през учебната година Y+5 в професионално направление p и в регион за планиране r;

S_{Y+5}^P - очакван брой действащи студенти през учебната година Y+5. в професионално направление p общо за страната;

$R_{r,Y}^P$ – дял на първокурсниците в регион за планиране r и професионално направление p спрямо общия брой първокурсници в професионалното направление p в страната през учебна година Y.

іі. Очакван брой действащи студенти български граждани след пет години по региони

$$SBG_{r,Y+5}^P = SBG_{Y+5}^P * RBG_{r,Y}^P$$

където:

$SBG_{r,Y+5}^P$ - очакван брой действащи студенти български граждани през учебната година Y+5 в професионално направление p и в регион за планиране r;

SBG_{Y+5}^P - очакван брой действащи студенти български граждани през учебната година Y+5 в професионално направление p на национално ниво;

$RBG_{r,Y}^P$ – дял на първокурсниците български граждани в регион за планиране r и професионално направление p спрямо общия брой първокурсници български граждани в професионалното направление p в страната през учебната година Y.

$$RBG_{r,Y}^p = \frac{N_{r,Y}^p * BG_{r,Y}^p}{NBG_Y^p}$$

където:

$N_{r,Y}^p$ - брой студенти първокурсници (бакалавър и магистър общо) през учебната година Y по професионално направление p и регион за планиране r;

NBG_Y^p – сума от броя на първокурсниците български граждани на регионално ниво през учебната година Y по професионално направление p;

$BG_{r,Y}^p$ дял действащи студенти български граждани спрямо общия брой действащи студенти през учебната година Y в професионално направление p и регион за планиране r

iii. Очакван брой завършили ВУ в България български граждани през следващите пет години по региони за планиране

$$Z_{r,PR}^p = Z_{PR}^p * SAV_{r,PR}^p$$

където:

$Z_{r,PR}^p$ - очакван брой завършили ВУ в България български граждани през следващите пет години в професионално направление p и регион за планиране r ;

Z_{PR}^p - очакван брой завършили ВУ в България български граждани през следващите пет години в професионално направление p на национално ниво;

$SAV_{r,PR}^p$ – очакван дял на действащите студенти български граждани в професионално направление p и регион за планиране r спрямо действащите студенти в професионално направление p на национално ниво за следващия петгодишен период.

$$SAV_{r,PR}^p = \frac{(S_{r,Y}^p + S_{r,Y+5}^p)/2}{(S_Y^p + S_{Y+5}^p)/2}$$

където:

$S_{r,Y+5}^p$ - очакван брой действащи студенти през учебната година Y+5 в професионално направление p и в регион за планиране r;

$S_{r,y}^p$ - брой действащи студенти през учебната година Y в професионално направление r и в регион за планиране g ;

S_{Y+5}^p - очакван брой действащи студенти през учебната година $Y+5$ в професионално направление r общо за страната;

S_Y^p - очакван брой действащи студенти през учебната година Y в професионално направление r общо за страната.

4. Методика за определяне на групи професионални направления и специалности от регулираните професии на национално ниво според степента на съответствието на актуалната профилна и териториална структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда

За целите на НКВОРБ под „съответствие на профилната и териториалната структура на ВО със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда“ се разбира следното:

1) Наличие на съответствие между профила на предлаганите от ВУ възможности за обучение на студенти по ПН и СРП и търсенето на висше образование от кандидат-студентите, измерено чрез набор от обективни индикатори, наричано по-нататък за краткост **„Търсене на висше образование от кандидат-студентите“**;

2) Наличие на съответствие между профила на завършилите висше образование по ПН и СРП и търсенето на специалисти с ВО от работодателите, измерено чрез набор от обективни индикатори за реализация на завършилите на пазара на труда, наричано по-нататък за краткост **„Реализация на завършилите“**.

За целите на НКВОРБ се приема, че колкото е по-висока степента на търсене на ВО от кандидат-студентите спрямо предлагането в рамките на съществуващата структура на ВО по ПН и СРП, както и колкото е по-висока степента на реализация на завършилите различните ПН и СРП, толкова е по-висока степента на съответствие на профилната и териториалната структура на висшето образование по съответните ПН и СРП със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.

4.1. Групи индикатори за определяне на степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и на степента на реализация на завършилите по ПН и СРП на национално ниво

За определяне на **степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите по ПН и СРП на национално ниво** се използват следните индикатори със следните тежести, обособени в група индикатори **„Търсене на висше образование от кандидат-студентите“**:

Таблица 4.1.1.

Индикатор	Описание	Тежест
Среден успех от дипломата за завършено средно образование	Среден успех от дипломата за завършено средно образование на действащите студенти в първи курс на обучение (във всички ОКС) по данни от МОН.	35%
Дял чуждестранни студенти	Процент на чуждестранните студенти от действащите студенти по данни от НАЦИД.	20%
Дял завършили средно образование в чужбина български граждани	Процент завършили средно образование в чужбина български граждани от действащите студенти български граждани по данни от МОН.	3%
Дял на новоприетите студенти по ПМС 103/1993 и ПМС 228/1997	Процент на новоприетите студенти по ПМС 103/1993 и ПМС 228/1997 от всички новоприети студенти за съответната учебна година (вкл. студенти бакалаври първи курс, студенти магистри подготвителна година и студенти магистри първи курс) по данни от МОН.	2%
Новоприетите студенти като дял от държавната поръчка	Дял на новоприетите студенти държавна поръчка (български граждани и граждани на ЕС и ЕИП, за които държавата осигурява средства за издръжка на обучението, в първи курс на държавните висши училища) от утвърдения прием на студенти в първи курс в държавните ВУ за съответната учебна година. По данни от МОН.	20%
Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Съотношение между броя на действащите студенти и определения от НАОА капацитет на висшите училища в по данни от НАЦИД и НАОА.	20%

За определяне на **степената на реализацията на завършилите по ПН и СРП на национално ниво** се използват следните индикатори със следните тежести, обособени в група индикатори „**Реализация на завършилите**“:

Таблица 4.1.2.

Индикатор	Описание	Тежест
Дял безработни	Процент на официално регистрираните безработни сред завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани по данни от НОИ и НАЦИД. Индикаторът се пресмята чрез осредняване на безработните за 12-месечен период.	20%
Осигурителен доход	Среден месечен осигурителен доход в лв. на завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани по данни от НОИ и НАЦИД.	20%
Принос към осигурителната система	Процент на социално осигурените лица в България сред завършилите през предходните 5 години съответните ВУ в България български граждани по данни на НОИ и НАЦИД.	20%

Индикатор	Описание	Тежест
Приложение на придобитото висше образование и реализацията по призвание	Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование или заемащи длъжност по призвание от осигурените лица сред завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани по данни на НОИ и НАЦИД. Лицата на граждански договор, самоосигуряващите се лица и земеделските производители не са взети предвид при изчислението.	20%
Промяна на дела на безработните	Пресмята се разлика между дела на безработните сред завършилите към посочената базова година и завършилите 5 години по-рано. Под "завършили към определена година" се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%
Промяна на осигурителния доход	Разликата между средните осигурителни доходи на съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите пет години по-рано като процент от средния осигурителен доход на завършилите през по-ранния период. Под "завършили към определена година" се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година.	5%
Промяна на дела на осигурените	Разликата между стойностите на индикатора "Принос към осигурителната система", изчислен за съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите пет години по-рано. Под "завършили към определена година" се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%
Промяна в приложението на придобитото висше образование и реализацията по призвание	Разликата между стойностите на индикатора "Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание", изчислен за съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите пет години по-рано. Под "завършили към определена година" се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%

4.2. Пресмятане на стандартизирани стойности на индикаторите

Пресмятат стандартизирани стойности на всички изброени индикатори от посочените по-горе две групи. Стандартизираните стойности се пресмятат по класически метод, който привежда стойностите на индикаторите в един мащаб и едновременно с това запазва наредбата и пропорциите между тях, наречен Z-точки. Стандартизирането на стойностите по метода на Z-точките използва средна аритметична стойност и стандартно отклонение. Изчислението преминава през следните основни стъпки:

- **Пресмятане на средните аритметични стойности** – за всеки от индикаторите се изчислява средната аритметична за цялата изследвана съвкупност общо – $mean_{gr}$.
- **Пресмятане на дисперсиите** за всеки от индикаторите:

$$\sigma_{gr} = \frac{1}{N-1} \sum_i (x_i - \text{mean}_{gr})^2,$$

където i се движи по броя на единиците в изследваната съвкупност, а общият брой единици в нея се отбелязва с N . Тази величина показва колко отделните стойности по съответния индикатор се отличават, средно взето, от средната им величина.

- **Пресмятане на стандартизираните Z-точки** за всеки от индикаторите:

$$Z_i^{gr} = \frac{(x_i - \text{mean}_{gr})}{\sqrt{\sigma_{gr}}}$$

Чрез тази процедура разпределението на стойностите на индикатора се транслира в стандартизирани Z-точки със средна 0 и дисперсия 1 (в рамките на изследваната съвкупност), като наредбата и пропорциите между стойностите на отделните единици се запазват.

- **Преобразуване на Z-точките в точки от 0 до 100**

За да се преобразуват стандартизираните Z-точки в точки между 0 и 100, се прави още една трансформация:

$$Z_i = Z_i^{gr} * 20 + 50.$$

4.3. Пресмятане на претеглени средни на двете групи индикатори

На **следваща стъпка** се избират тежести и се пресмятат средни претеглени стойности (в точки от 0 до 100) на стандартизираните индикатори в рамките на всяка от двете групи. Целта е за всяка от двете групи да се пресметне общ резултат (средната претеглена стойност), по който съответното ПН / СРП да може да бъде класирано в рамките на тази група.. Теглата на всеки от индикаторите във всяка от двете групи са посочени в таблици 4.1.1. и 4.1.2. в точка 4.1.

В резултат се получават две средни претеглени стойности (в точки от 0 до 100), по една за всяка от групите индикатори:

- **Търсене на висше образование от кандидат-студентите (точки)** - Повече точки означават по-високо търсене на ВО от кандидат-студентите с оглед на предлагането в рамките на актуалната профилна и териториална структура на ВО в страната.
- **Реализация на завършилите (точки)** - Повече точки означават по-висока реализация на завършилите на пазара на труда в България.

4.4. Разделяне на ПН и СРП в групи според получените претеглени средни стойности за реализация на завършилите и търсене на ВО от кандидат-студентите

Съвкупността от ПН/СРП се разделя на четири групи според това дали двете средни претеглени стойности, съответно за „*търсене на ВО от кандидат-студентите*“ и за „*реализация на завършилите*“, са по-големи или равни или по-малки от 50 точки. Тази гранична стойност е избрана поради спецификата на пресмятане на индикаторите, тъй като след прилагането на процедурите по стандартизирането им, всеки от тях получава средна стойност 50. Групите са, както следва:

- **Група 1** ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите (стойност по-голяма или равна на 50 точки) и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност по-голяма или равна на 50 точки).
- **Група 2** ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите (стойност по-голяма или равна на 50 точки) и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност по-малка от 50 точки).
- **Група 3** ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите (стойност по-малка от 50 точки) и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност по-голяма или равна на 50 точки).
- **Група 4** ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите (стойност по-малка от 50 точки) и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност по-малка от 50 точки).

5. Методика за определяне на групи акредитирани висши училища по професионални направления и специалности от регулираните професии според степента на съответствие на актуалната профилна и териториална структура на висшето образование със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда

Определянето на групите ВУ по ПН и СРП според степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите и степента на реализация на завършилите става на базата на описаните по-долу индикатори и процедури:

5.1. Определяне на две групи индикатори

На първа стъпка се обособяват две групи от индикатори – група „*Търсене на висше образование от кандидат-студентите*“ и група „*Реализация на завършилите*“.

За определяне на степента на търсене на висше образование от кандидат-студентите на ниво отделни ВУ по ПН и СРП се използват следните индикатори със следните тежести, обособени в група индикатори „*Търсене на висше образование от кандидат-студентите*“ (на ниво ВУ по ПН и СРП)

Таблица 5.1.1.

Индикатор	Описание	Тежест за държавни ВУ	Тежест за частни ВУ
Среден успех от дипломата за завършено средно образование	Среден успех от дипломата за завършено средно образование на действащите студенти в първи курс на обучение (във всички ОКС) по данни от МОН.	35%	44%
Дял чуждестранни студенти	Процент на чуждестранните студенти от действащите студенти по данни от НАЦИД.	20%	25%
Дял завършили средно образование в чужбина български граждани	Процент завършили средно образование в чужбина български граждани от действащите студенти български граждани по данни от МОН.	3%	4%
Дял на новоприетите студенти по ПМС 103/1993 и ПМС 228/1997	Процент на новоприетите студенти по ПМС 103/1993 и ПМС 228/1997 от всички новоприети студенти за съответната учебна година (вкл. студенти бакалаври първи курс, студенти магистри подготвителна година и студенти магистри първи курс) по данни от МОН.	2%	2%
Новоприетите студенти като дял от държавната поръчка	Дял на новоприетите студенти държавна поръчка (български граждани и граждани на ЕС и ЕИП, за които държавата осигурява средства за издръжка на обучението, в първи курс на държавните висши училища) от утвърдения прием на студенти в първи курс в държавните ВУ за съответната учебна година. По данни от МОН.	20%	0%
Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет	Съотношение между броя на действащите студенти и определения от НАОА капацитет на висшите училища, предлагащи обучение по данни от НАЦИД и НАОА.	20%	25%

За определяне на степента на реализацията на завършилите отделните ВУ по ПН и СРП се използват следните индикатори със следните тежести, обособени в група индикатори „Реализация на завършилите“ (на ниво ВУ по ПН и СРП):

Таблица 5.1.2.

Индикатор	Описание	Тежест
Дял безработни	Процент на официално регистрираните безработни сред завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани по данни от НОИ и НАЦИД. Индикаторът се пресмята чрез осредняване на безработните за 12-месечен период.	20%
Осигурителен доход	Среден месечен осигурителен доход в лв. на завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани по данни от НОИ и НАЦИД.	20%
Принос към осигурителната система	Процент на социално осигурените лица в България сред завършилите през предходните 5 години съответните ВУ в	20%

Индикатор	Описание	Тежест
	България български граждани по данни на НОИ и НАЦИД.	
Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание	Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование или заемащи длъжност по призвание от осигурените лица сред завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани по данни на НОИ и НАЦИД. Лицата на граждански договор, самоосигуряващите се лица и земеделските производители не са взети предвид при изчислението.	20%
Промяна на дела на безработните	Пресмята се разлика между дела на безработните сред завършилите към посочената базова година и завършилите 5 години по-рано. Под "завършили към определена година" се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%
Промяна на осигурителния доход	Разликата между средните осигурителни доходи на съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите пет години по-рано като процент от средния осигурителен доход на завършилите през по-ранния период. Под "завършили към определена година" се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година.	5%
Промяна на дела на осигурените	Разликата между стойностите на индикатора "Принос към осигурителната система", изчислен за съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите пет години по-рано. Под "завършили към определена година" се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%
Промяна в приложението на придобитото висше образование и реализацията по призвание	Разликата между стойностите на индикатора "Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание", изчислен за съвкупностите на завършилите към базовата година и завършилите пет години по-рано. Под "завършили към определена година" се разбира завършилите през 5-годишния период, предхождащ съответната година. Промяната се измерва в процентни пунктове.	5%

5.2. Пресмятане на стандартизирани стойности и средни претеглени стойности

На първа стъпка се определят валидните комбинации от ВУ, ПН и СРП – това са такива ВУ, ПН и СРП, за които има валидни данни по всеки от използваните в анализа индикатори. Причините някоя единица (т.е. ВУ в дадено ПН или СРП) да бъде изключена от анализа са описани в раздел „Ограничения и изключения“ на настоящия документ. На втора стъпка за цялото множество от валидни комбинации се пресмятат стандартизирани стойности - стандартизирани Z-точки по процедурата, описана в т. 4.2 и 4.3 по-горе. Получените стандартизирани стойности се преобразуват в точки от 0 до 100. На последна стъпка за всяка

валидна комбинация от ВУ, ПН и СРП (единица в анализа) се пресмятат двете средни претеглени стойности (в точки от 0 до 100) за всяка от групите „**Реализация на завършилите**“ и „**Търсене на висше образование от кандидат- студентите**“, с тегла, посочени в таблици 5.1.1. и 5.1.2. съответно за индикаторите за всяка от двете групи.

5.3. Разделяне на ВУ по ПН и СРП според получените претеглени средни стойности за реализация на завършилите и търсене на ВО от кандидат-студентите

Съвкупността от ВУ се разделя на четири групи в рамките на всяко ПН и СРП според това дали двете средни претеглени стойности, съответно за търсенето на висше образование от кандидат-студентите и за реализацията на завършилите, са по-големи или равни или по-малки от 50 точки. Тази гранична стойност е избрана поради спецификата на пресмятане на индикаторите, тъй като след прилагането на процедурите по стандартизирането им всеки от тях получава средна стойност 50. Групите са, както следва:

- **Група А.** ВУ по ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите (стойност по-голяма или равна на 50 точки) и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност по-голяма или равна на 50 точки).
- **Група Б.** ВУ по ПН и СРП с висока степен на реализация на завършилите (стойност по-голяма или равна на 50 точки) и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност по-малка от 50 точки).
- **Група В.** ВУ по ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите (стойност по-малка от 50 точки) и висока степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност по-голяма или равна на 50 точки).
- **Група Г.** ВУ по ПН и СРП с ниска степен на реализация на завършилите (стойност по-малка от 50 точки) и ниска степен на търсене на висше образование от кандидат-студентите (стойност по-малка от 50 точки).

6. Методика за определяне на типове региони за планиране според регионалните потребности за развитие на ВО

За целите на НКВОРБ регионалните потребности за развитие на ВО се определят на базата на следните индикатори:

1) Брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона⁸.

Индикаторът се изчислява като съотношение на броя на учениците в гимназиален етап, обучаващи се в средни училища в региона и броя на действащите студенти, обучаващи се във висши училища в региона по данни от МОН.

2) Брой наети специалисти с ВО на един студент в региона.

---

⁸ Под „регион“ се разбира регион за планиране (статистически район NUTS-2)

Индикаторът се изчислява като съотношение на броя на завършилите през предходните 5 години ВУ в България български граждани, наети в региона⁹ и броя на действащите студенти, обучаващи се във висши училища в региона по данни от НАЦИД и НОИ.

За целите на НКВОРБ се приема, че колкото е по-голям броят на учениците в гимназиален етап на обучение на един студент в региона и колкото е по-голям броят на наетите специалисти с ВО на един студент в региона, толкова са по-големи регионалните потребности за развитие на ВО в съответния регион.

Типовете РП според потребностите за развитие на ВО се определят по следния начин:

Шестте региона за планиране (NUTS-2) В България се разделят на четири типа според положението на стойностите им спрямо съответните средни стойности за страната по всеки от посочените по-горе два индикатора, както следва:

- **Тип А.** РП с висок брой наети специалисти с ВО на един студент в региона¹⁰ и с висок брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона¹¹
- **Тип Б.** РП с висок брой наети специалисти с ВО на един студент в региона и с нисък брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона¹²
- **Тип В.** РП с нисък брой наети специалисти с ВО на един студент в региона¹³ и с висок брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.
- **Тип Г.** РП с нисък брой наети специалисти с ВО на един студент в региона и с нисък брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона.

7. Ограничения и изключения

Както във всяка база данни или информационна система, така и в НКВОРБ има някои ограничения и изключения, описани по-долу:

7.1. Ограничения и изключения при **определяне на групи ПН и СРП на национално ниво според степента на съответствие на профилната и териториалната структура на ВО със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда.** Преди да се пресмятат стандартизираните стойности на индикаторите, се определят валидните единици ПН/СРП, които да участват в анализа. Това се прави, за да се осигури наличието на достоверни данни по всеки от използваните индикатори. Валидните единици се определят в зависимост от **броя на действащите студенти, броя на завършилите и наличието на данни по индикаторите** в съответното ПН/СРП. В сила са следните процедури по заместване и правила за определяне на валидните комбинации:

⁹ Под „наети в региона“ се разбира наети лица, чието работно място се намира в съответния регион за планиране.

¹⁰ Стойността на индикатора „Брой наети специалисти с ВО на един студент в региона“ е по-голяма от или равна на средната за страната

¹¹ Стойността на индикатора „Брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона“ е по-голяма от или равна на средната за страната

¹² Стойността на индикатора „Брой ученици в гимназиален етап на обучение на един студент в региона“ е по-малка от средната за страната.

¹³ Стойността на индикатора „Брой наети специалисти с ВО на един студент в региона“ е по-малка от средната за страната.

7.1.1 Ако за някое ПН или СРП има **по-малко от 30 действащи студенти** за настоящата учебна година и/или **по-малко от 30 завършили студенти** за предходните пет години, за това ПН/СРП не се пресмятат стойности на индикаторите и то не участва в анализа. Тези ПН или СРП се посочват в „Списък с ПН/СРП, които не участват при определяне на групи ПН и СРП на национално ниво според степента на съответствие на профилната и териториалната структура на ВО със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда“. Този списък се актуализира при всяко обновяване на данните в НКВОРБ.

7.1.2 Ако **липсват данни за дадена СРП**, но има данни по съответния индикатор за ПН, в рамките на което е тази СРП, тогава за стойност на индикатора за СРП се приема съответната стойност за ПН.

7.1.3 При ПН, в които има единствена акредитирана СРП и няма други специалности и съответната СРП съвпада със съответното ПН по определения от НАОА капацитет, в анализа за определяне на групите ПН/СРП участва само ПН, като към името му се отбелязва и името съответната СРП.

7.1.4 Възможно е за валидни единици ПН/СРП, които участват в анализа, както и за такива, които не участват в анализа, да не се определя група според съответствието на базата на различни основания¹⁴. В такива случаи за съответните ПН или СРП не се определя група и това се посочва в информацията за изключенията и ограниченията за всяко конкретно издание на Приложение 2 към НКВОРБ.

7.2. Ограничения и изключения при **определяне на групи акредитирани ВУ по ПН и СРП според степента на съответствие на профилната и териториалната структура на ВО със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда**. Преди да се пресмятат стандартизираните стойности на индикаторите, се определят валидните комбинации на ВУ в рамките на всяко ПН/СРП. Това се прави, за да се осигури наличието на достоверни данни по всеки от използваните индикатори. Валидните комбинации се определят в зависимост от **броя на действащите студенти, броя на завършилите и наличието на данни** по индикаторите в съответното ВУ в рамките на дадените ПН/СРП. В сила са следните процедури по заместване и правила за определяне на валидните комбинации:

7.2.1 Ако за последната актуална година има **по-малко от 30 действащи студенти и/или под 30 завършили студенти** за петгодишния предходен период, съответната единица се изважда от анализа и за нея не се пресмятат стойности на индикаторите и не се пресмята средната ѝ претеглена стойност за реализация на завършилите. Всички такива единици се посочват в „Списък с висши училища, които не участват при определяне на групи, акредитирани ВУ по ПН и СРП според степента на съответствие на профилната и

---

¹⁴ Формулираните в НКВОРБ насоки на националните политики за развитие на профилната и териториалната структура на висшето образование не се прилагат по отношение на висшите военни училища и военни академии, както и по отношение на професионално направление „Военно дело“ и на СРП в него, поради особения режим на регулацията им. С оглед на това, за професионално направление „Военно дело“, както и за акредитираните в него СРП не се определя група на съответствие в изданието на Приложение 2 към НКВОРБ за 2022 г.

териториалната структура на ВО със социално-икономическото развитие и потребностите на пазара на труда“.

7.2.2 Ако **липсват данни за дадена СРП** в дадено ВУ, но има данни по съответния индикатор за ПН в това ВУ, в рамките на което е тази СРП, тогава за стойност на индикатора за СРП се приема съответната стойност за ПН.

7.2.3 Ако за годината, която участва в пресмятане на индикаторите от група *„Търсене на висше образование от кандидат-студентите“* за дадена единица (т.е. ПН/СРП + ВУ) липсват данни, се взимат най-актуалните налични данни.

7.2.4 Ако за годината, която участва в пресмятане на индикаторите за промяна от група *„Реализация на завършилите“* липсват данни, се взимат данните за най-далечната година, за която има данни в рамките на разглеждания петгодишен период. Ако няма данни за никоя година преди последната от петгодишния период, не се пресмятат индикатори за промяна и съответната единица се изважда от списъка с валидни комбинации и не участва в анализа.

7.2.5 По отношение на индикатор *„Действащите студенти като дял от определения от НАОА капацитет“* стойностите, които са по-големи¹⁵ от 100% се заместват със 100%, преди пресмятането на средната претеглена стойност за група *„Търсене на висше образование от кандидат-студентите“*.

7.2.6 Ако дадено ВУ е акредитирано в ПН, в което на национално ниво има единствена акредитирана СРП и няма други специалности и ако съответната СРП съвпада със съответното ПН по определения от НАОА капацитет, анализът за определяне на групите ВУ по ПН и СРП се прави относно съответното ПН и не се прави относно съответната СРП, като към името на съответното ПН се отбелязва и името на съответната СРП.

7.2.7 Възможно е за ВУ в дадени ПН/СРП, които участват в анализа, както и за такива, които не участват в анализа, да не се определя група според съответствието на базата на различни основания¹⁶. В такива случаи за съответните ВУ по съответните ПН или СРП не се определя група и това се посочва в информацията за изключенията и ограниченията за всяко конкретно издание на Приложение 2 към НКВОРБ.

7.3. **Обща бележка по отношение на периодите:** Възможно е на места изписването на учебните години да се съкращава, като се използва първата година на съответния период –

---

¹⁵ По-големите от 100% стойности се получават в следствие на динамичния характер на използваните регистри на данни и съответното заместване на данни се налага само за анализа на съответствието на ниво (ПН/СРП + ВУ).

¹⁶ Формулираните в НКВОРБ насоки на националните политики за развитие на профилната и териториалната структура на висшето образование не се прилагат по отношение на висшите военни училища и военни академии, както и по отношение на професионално направление „Военно дело“ и на СРП в него, поради особения режим на регулацията им. С оглед на това, за акредитираните висши военни училища и военни академии не се определя група на съответствие в изданието на Приложение 2 към НКВОРБ за 2022 г.

например, когато е написано 2021 (или само 21), това трябва да се разбира като 2021/2022 учебна година.

7.4. Обща бележка по отношение на ограниченията и изключенията: Конкретните ограничения и изключения при обработването и актуализирането на информацията за всяко конкретно издание на Приложение 2 към НКВОРБ се описват в съответното издание за съответната година. В изданието на Приложение 2 към НКВОРБ за 2022 г. конкретните ограничения и изключения са описани в Раздел 6 на приложението.

ПРОЕКТ